

ВОЛОДИМИР ОВСІЙЧУК ТА ЛЕОНІЛА МІЩЕНКО: ЖИТТЄВІ ПЕРЕТИНИ ТА ДУХОВНІ ОРІЄНТИРИ

Галина **НОВОЖЕНЕЦЬ**
кандидатка мистецтвознавства,
доцента кафедри графічного дизайну,
Львівська національна академія мистецтв,
e-mail: novo-g@ukr.net

Про багаторічну дружбу, співпрацю мистецтвознавця Володимира Антоновича Овсійчука (1924, Малий Скнит— 2016, Львів) та літературознавиці Леоніли Іванівни Міщенко (1922, Славута — 2004, Львів) я знала від Володимира Антоновича особисто. За горнятком чаю розповідав про свої дитячі і юнацькі роки, про навчання в середній школі, про шкільний театр у 1938—1941 роках, і про юну Леонілу Міщенко, із якою разом грали у шкільному театрі. Л. Міщенко, що була на два роки старшою, стала для юного адепта сцени зразком та моральним авторитетом, тією пасіонарною особистістю, що задала йому напрямок та ціннісні орієнтири на життєвому шляху.

Особисто я знала Леонілу Міщенко з самого дитинства, знала її розкішну бібліотеку, її завзятість і працьовитість. А тому життєві перетини двох яскравих непересічних особистостей, їхні споріднені шляхи на ниві української культури викликали у мене непідробний інтерес.

Вперше В. Овсійчук та Л. Міщенко зустрілись на сцені шкільного театру містечка Славута, тоді Кам'янець-Подільського району. Театр став плацдармом для їхнього світоглядного злету, привів їх у високе мистецтво і літературу, став тим широким шляхом, що допоміг пізнати глибини творчості. Шкільний театр дав відчуті і розвинути акторські сили. Відразу після війни, у 1946 році, В. Овсійчук поступає на акторський факультет Київського театрального інституту, хоча навчається там недовго.

Вдруге В. Овсійчука та Л. Міщенко об'єднує театр уже у Львові у 1947—1952 роках. У 1909 році у Львові університетський театр започаткував Лесь Курбас. Після Другої світової війни у Львівському державному університеті імені Івана Франка було засновано студентський аматорський театральний гурток, а у 1950-му — Студентський театр, режисером якого став Борис Тягно з Театру імені Марії Заньковецької, учень Леся Курбаса. Театр активно діяв у 1950—1990 роках. Грали п'єси за творами І. Котляревського, Т. Шевченка, І. Франка, Лесі Українки. Акторами Студентського театру були студенти, аспіранти, молоді університетські викладачі, навіть декан факультету. Всесторонньо підтримував театр ректор Євген Лазаренко. На сцені грали В. Черняк, Д. Павличко, В. Здоровага, Л. Міщенко, О. Скоропада, В. Овсійчук, а згодом — В. Глухий, М. Косів, П. Зозуляк, Ю. Брилинський, О. Годованська.

У спогадах про Студентський театр на сторінках часопису «Proscenium» Л. Міщенко з достовірністю коментує: «Оригінально, неповторно творив сценічні характери Володимир Овсійчук, студент історичного факультету. У п'єсі «Суєта» І. Карпенка-Карого він виконав роль Аліли Аліповича». Глядачі вкотре приходили послухати, як актор В. Овсійчук щораз інакше декламував слово «є-рун-да», надаючи цим різних відтінків тексту [1]. На сторінках журналу «Proscenium» Іван Денисюк, професор університету, розповідає про акторку Студентського театру Л. Міщенко: «У постановці «Яна Гуса» в ролі Відьми, звичайно, виступила наша примадонна — усе таж Леоніла Міщенко (...) Мені здається Леоніла Іванівна і вродилася на сцені, бо жодна постановка не обходила без неї (...). У 1953 році Леоніла Міщенко створила незабутній образ Анни з «Украденого щастя», суворо ошадними «скульптурними» жестами, нюансами інтонацій створила психологічно багатий образ [2].

У 1950-х Студентський театр університету набув небувалої популярності. Вершинним здобутку театру стала постановка п'єси «Лісова пісня» Лесі Українки у природніх декораціях на Поліссі, на березі озера Нечимне. На прем'єрі були присутні поет М. Рильський, мисткині А. Горська, Г. Севрук, Л. Семікіна. Театр згуртував довкола себе кращі мистецькі сили.

В. Овсійчук і Л. Міщенко не покинули театр навіть тоді, коли їхні професійні дороги були вже визначені. В. Овсійчук — знаний мистецтвознавець. Л. Міщенко знайшла себе у літературознавстві. Тоді вони засновують авторські студентські театри: Л. Міщенко — у Львівському державному університеті імені Івана Франка, а В. Овсійчук — у Львівському державному інституті прикладного та декоративного мистецтва.

З 1967 року В. Овсійчук стає викладачем Львівського державного інституту прикладного та декоративного мистецтва, де веде дисципліну «кольоровознавство». Тут же засновує театральну студію і стає режисером студентського театру.

В. Овсійчук володів різними талантами, і усі таланти стали йому у пригоді в режисерській справі: і його акторські здібності, і його, за визначенням Соломії Крушельницької, «концертний» голос, його зацікавлення літературою та музикою, і його глибин-

ні знання з історії та теорії українського та світового мистецтва.

Актори студії В. Овсійчука згадують цікаві епізоди з життя інститутського театру. «Про те, як Володимир Антонович любив і знав театр, можна писати і писати. В театрі Овсійчука я зіграв три ролі...», — згадує актор театральної студії 1980-х знаний скульптор Петро Старух [3]. «Театр Овсійчука хочу порівняти із підпільною школою Карла Звіринського», — говорить акторка театру, сьогодні знана мисткиня-графік Люба Лебідь-Коровай [4]. Так, в радянський час, коли кожен вільний крок контролювався відповідними структурами, театр став тією особливою «позаурочною» формою спілкування зі студентами, яка не могла викликати жодних зауважень зі сторони. Між режисером В. Овсійчуком та акторами-студентами склалися безпосередні близькі приятельські взаємини. Тут говорилось про музику, літературу, сценографію, про мистецькі епохи, стилі та напрями, про колір, форму, слово та звук.

Театр Леоніли Міщенко у 1980-х діяв в Університеті імені Івана Франка. Паралельно діяло дві театральні трупи — Леоніли Міщенко та Івана Денисюка. «Трупа Леоніли Міщенко (скажу не без заздрощів) чудово поставила «За двома зайцями», — згадує Іван Денисюк. Л. Міщенко, згодом професорка кафедри української літератури імені Михайла Возняка, докторка філологічних наук, активно виступала як театральний критик, стала авторкою десятків сценаріїв за творами українських письменників, багато років читала спецкурс про український театр та драматургію.

Розмови про театр, літературу та мистецтво об'єднували науковців. Багаторічне спілкування В. Овсійчука та Л. Міщенко взаємозбагачувало, захочувало до дій на культурній ниві. Обоє науковців мали гострий, глибинний погляд на культурно-мистецькі процеси, були авторами фундаментальних праць з історії української літератури та мистецтва. Глибинний погляд на українське образотворче мистецтво через театр, літературу, музику дав можливість створити В. Овсійчуку такі фундаментальні наукові праці як: «Українське мистецтво другої половини XVI— першої половини XVII ст. Гуманістичні та визвольні ідеї» (1986), «Майстри українського бароко» (1991), «Українське малярство X—XVIII століть. Проблеми кольору» (1996),

«Оповідь про ікону» (2000), «Класицизм і романтизм в українському мистецтві» (2001), «Мистецька спадщина Тараса Шевченка у контексті європейської художньої культури» (2008). Літературознавиця, лесезнавиця Л. Міщенко стала укладачкою поетичних видань: «Тридцять українських поетес. Антологія» (1968), «Сорок українських поетес. Антологія» (2002), була авторкою фундаментальної праці «Історія української літератури кінця ХІХ—початку ХХ ст.», що пережила кілька перевидань (1967, 1978, 1989).

Природа мистецтва театру синтетична, і об'єднує різні види творчої діяльності, різні види мистецтва. Науковець С. Павлюк зауважив, що В. Овсійчук мав «свою оцінку літературного процесу ... особливо тонко відчував музичні тенденції» [5]. Через театр кристалізувався у В. Овсійчука глибинний по-

гляд на мистецькі процеси в Україні, на форми прояву творчого духа.

Зустрічі і бесіди В. Овсійчука та Л. Міщенко тривали і на схилі літ. Їхнє багатолітнє спілкування не зафіксоване у листах, мемуарах, статтях чи матеріалах наукових конференцій, носило глибинний духовний характер. Їх об'єднала і поріднила мала батьківщина та аматорський шкільний театр містечка Славути, що залишив в серцях обох щемкі, ностальгійні спогади.

1. Міщенко Леоніла. Неперервність традиції. Студентський театр у Львівському університеті імені Івана Франка. *Proscenium*. 2023. № 2 (6). С. 23—27.
2. Денисюк І. Магія студентського театру. Спогади. *Proscenium*. 2022. № 1 (2). С. 27—34.
3. *Сторінка МСУМ Корсаків*.
4. *Інтерв'ю з Любою Лебідь-Коровай*.
5. Павлюк Степан. *Життя, окрилене високим мистецтвом. Окрилений мистецтвом*. 2016. С. 4—26.